

En adressant ses remerciements au conférencier qui est un de nos peintres de la mer les plus appréciés, le Président lui dit combien l'assemblée a goûté son talent d'orateur non dépourvu d'humour. M. De Pauw a réalisé, dit-il, un tour de force : on ne lui a donné que vingt-quatre heures pour remplacer M. Muls et pour préparer la communication qui a recueilli un vif et légitime succès.

Daarna komt Professor Dr. Isi GUNZBURG aan het woord; hij spreekt over :

« **De zeereizen als geneeskundig hulpmiddel** ».

Toen verleden jaar het 2de Nationaal Congres van de Zee te Antwerpen vergaderde, luisterden we met veel belangstelling naar de interessante mededeeling van den heer Dr. J. Loir, van Le Havre, lid der Akademie van geneeskunde die ons over zijn ervaringen sprak van de zeereizen als genezende faktor in talrijke ziekten.

Het vraagstuk was niet heelemaal nieuw, maar wel nieuw voor ons Land. De Engelsche geneesheeren maken sedert lang gebruik van de talrijke lange vaarten hunner zeeschepen ten bate van hunne herstellende patienten, van de zenuwzwakken, van de bloedarmen. Die behandeling wordt in overeenkomst met verscheidene briefwisselende collegas in de tusschenhavens geregeld, en de scheepsdokter wordt op de hoogte gebracht van het geval en met de bewaking van den zieke belast. Sommige patienten maken zelfs meermaals de reis heen en weer om den duur der behandeling te verlengen.

Een levendige discussie volgde op het betoog van Dr. Loir, en de volgende wenschen werden uitgebracht :

Ten eerste : *Dat de Therapie van de hooge zee meer aanbeveling zou vinden bij de geneesheeren.*

Ten tweede: *Dat een proef zou gedaan worden, waarbij vijf patienten (bloedarme of zenuwoverladene) nauwkeurig onderzocht werden vóór hun vertrek en bij de terugkeer van een zes weekse reis langs de westkust van Afrika.*

Die wensch werd tot nu toe nog niet verwezenlijkt en nochtans zou ons land er alle voordeel bij vinden, dit plan zoowel in 't belang der zieken als van onze scheepvaart uit te werken.

Er is geen vergelijking te maken van deze therapeutische

reizen en de pleziertochten die van tijd tot tijd ingericht worden en een sterken bijval genieten. Deze gezelschapsuitstappen, hoe aantrekkelijk en nuttig ze mogen zijn, zouden voor de zieken en rustbehoevenden te vermoeiend en soms schadelijk zijn.

Voor de behandeling moet er rekening gehouden worden met allerlei bijzonderheden van klimaat, inrichting en uitvoering over welke wij hier het een en 't ander zullen zeggen.

Sedert vijf jaar hebben wij ons bezig gehouden met de studie van de klimatologie aan de zeekust van België, en wij hebben in menige geschriften de versterkende en prikkelende werking er van op het lichaam doen uitschijnen.

De vergelijking met de klimatologie van de open zee, toont merkelijke verschillen aan, welke zeer belangrijk zijn en welke op dit Congres van de zee zeker dienen besproken te worden.

Zooals voor de meeste belangrijke ontdekkingen bestaan er ook aangaande dit onderwerp reeds eenige waarnemingen in de Oudheid. Bij Plinius den Ouden zoowel als bij Celsus vindt men eenige voorschriften aangaande de reizen in de Middellandsche zee en hun weldoende uitwerking op sommige zieken.

Van diepgaande studie is er natuurlijk geen sprake, en ook in de volgende eeuwen bestaat er geen spoor over deze zaak.

Op 't einde der XIXe eeuw met de uitbreiding der stoomscheepvaart komen weer eenige schrijvers die dit onderwerp behandelen.

In 1863, verhaalt A. Sutherland van gevallen van tuberculose door zeereizen genezen. Gilchrist in 1871, C. Faber in 1876, bespreken hetzelfde onderwerp.

In het begin der XXe eeuw vinden we eenige doelmatige werken daarover en bijzonder in Engeland wordt de methode sterk aangeprezen. H. Weber en Parker schreven een leerboek er over en gaven tamelijk nauwkeurige voorschriften. In Frankrijk waren het Léon Bernard en Dr. Loir die de aandacht op de voordeelen dezer behandeling trokken. Het boek van Loir verscheen in 1925. Daarna toonden nog de doctorale thesen van Haury, in 1927, en Paillard, in 1929, het groote belang van dit vraagstuk.

Welke zijn de bijzondere voordeelen van de reis in hooge zee ?

1° Vooreerst de *groote zuiverheid der lucht* (zuurstof in overvloed, geen luchtbesmetting, noch door scheikundige, noch door mikrobische stoffen). Echter ware het noodig de

ontledingen aan te passen op de hedendaagsche klimatologische wetenschap, en ook rekening te houden met de elektrische en ionische toestanden van de lucht en vooral met de verschillen dezer toestanden van streek tot streek.

Voor de geneeskundige reizen moet nog aandachtig gelet worden op de plaatselijke verontreinigingen die zouden kunnen ontstaan door slechtriakende ladingen — de ligging der kabiënen voor de patienten moet dus speciaal gekozen worden, deze kabiënen moeten ook goed verlucht en verlicht zijn, alle lokalen moeten goed onderhouden worden.

2° De *temperatuurschommelingen* zijn op de zee uiterst klein en bedragen slechts eenige graden in den loop van den dag. De groote watermassa is als een warmte reservoir die de groote afkoeling der lucht tegenwerkt. Zelfs aan onze kust hebben wij regelmatig twee graden meer warmte dan in het binnenland, vooral de minimum temperatuur is b.v.b. te Oostende steeds hooger dan in andere observatie-posten.

Daarentegen is op te merken dat heden de schepen veel sneller varen dan eertijds, en dat de passagiers zich soms aan klimaatveranderingen moeten aanpassen die boven deze verschillen gaan. Het is dus dikwijls noodig de reis goed te kiezen, en de voorkeur te geven aan schepen die in dezelfde breedte blijven. Ook moet de kleeding zorgvuldig bewaakt worden, zoowel voor de normale verandering van de streek als voor de abnormale voorvallen van storm en onweer.

3° Een gewichtig punt is het *licht* in open zee. Het is een rechtstreeksche en sterke zonbestraling die groote waarde heeft. Wij weten heden dat het zonlicht een krachtig geneesmiddel is, en dat de bestraling nauwkeurig gedoseerd moet worden. Juiste voorschriften zullen moeten gegeven worden aangaande den duur, de plaats en de manier van bestralen.

De huidpigmentteering is wel een nuttig verschijnsel maar moet niet begeleid zijn van onaangename verschijnsels.

4° Een belangrijke factor is ook de *wind*, die in normale omstandigheden een zeer prikkelende en tonische werking uitoefent. Men moet stellig rekening houden met de seizoenen waar storm of onweer het meest voorkomt. Windstilte is echter minder gunstig, en in de tropen oefent deze een verzwakkenden invloed uit.

5° Wat in de zeereizen het meest is te waardeeren, en wat men aan de Kust niet heeft is de *rust van lichaam en geest*, het ontbreken van vermoeienis en overlading. Dit zijn meestal

de hoofdaanwijzingen der kuur, en geheel de leefwijze van den patient aan boord moet geregeld zijn om deze dubbele rust te verkrijgen.

6° Ten slotte mag men ook de *voeding* als een belangrijk punt aanzien. Natuurlijk moeten banketten en overdaad vermeden worden, maar de scheepskeuken moet toch aan alle eischen van een gezonde tafel kunnen voldoen, zooveel mogelijk afwisseling in de dischkaart brengen, en ook voor versche, gezonde spijzen zorgen.

Deze factoren werken samen om van de zeereis een kostbaar hulpmiddel te maken in talrijke ziekten.

De *physiologische werking* dezer factoren werd door menige onderzoekers beschreven. Meestal merkt men een lichte temperatuurverhooging van het lichaam op, gaande van 0,2 tot 0,5 graden. De algemeene stofwisseling is verhoogd, de slaap wordt beter, de eetlust vermeerderd, het lichaamsgewicht neemt toe. Men moet zorg dragen de verstopping te vermijden.

Om goede resultaten te verkrijgen moeten de voorschriften voor de *dagindeeling* nauwkeurig gegeven worden. Niet alleen de zieke maar ook de scheepsdokter moet ingelicht worden en beiden moeten samenwerken voor 't goed toepassen der voorschriften. Vroeg opstaan, 's morgens een bad of afwrijving, regelmatige oefeningen, weinig sterke dranken.

Men moet ook aan afleiding denken door aangename lectuur, muziek — eenvoudige niet vermoeiende spelen — het is zeer aan te raden een dagboek regelmatig bij te houden — belang te stellen in al wat de zee en het schip aangaat — en eindelijk van 't landen in de tuschenhavens mag gebruik gemaakt worden om eenige afwisseling te brengen en van omgeving te veranderen.

Een donker punt is soms de *zeeziekte*.

Er bestaat een organische zeeziekte, die voortgebracht wordt door de bewegingen van 't schip op het zenuwstelsel; en een zenuwachtige zeeziekte, welke zich soms openbaart door de onbelangrijkste oorzaken. Het is goed aan de zeeziekte te weerstaan zoolang mogelijk — eenige dieetvoorschriften te volgen, vooral zooveel mogelijk in versche lucht te verblijven; indien de zeeziekte in 't begin van de reis bestaat en spoedig overwonnen is, dan kan de gezondheid er niet door geschaad worden. Moest de ziekte niet te bedwingen zijn, zoo is men wel verplicht de reis af te breken. Die gevallen zijn echter niet zoo talrijk.

Wat ook moet opgemerkt worden is dat de *terugreis* niet

mag overhaast worden. Veelmaals komt het voor, dat door heimwee gedreven, de reiziger die eerst met veel geduld zijn reis heeft volbracht, de eerste gelegenheid te baat neemt om spoedig terug te keeren. Men heeft in die gevallen weleens stoornissen van niet-aanpassing gezien, wanneer het lange afstanden geldt.

Het is zeer nuttig wanneer men de reis, hier en daar, kan onderbreken, de haltplaatsen zoo te kiezen dat ze de kuur volledigen, en voor de aandoening goed gepast zijn.

Men ziet aldus dat de keus en de inrichting van de zeereis moet toevertrouwd worden aan geneesheeren die zich met al de bijzonderheden hebben vertrouwd gemaakt en op de hoogte zijn van de klimatische toestanden der verschillende streken. De taak is even moeilijk en belangrijk als het kiezen van een badplaats, een mineraal kuur of een sanatorium.

Het schip moet eveneens aan zekere wenschen voldoen. Men tracht liefst een gemengd *cargo* boot te kiezen, goed zeevast, met stoomschroefbeweging, en die zoo weinig mogelijk davering vertoont.

Zeilbooten zijn wel rustiger, bezitten soms ook ruimer kabiënen, maar de reis duurt langer en is minder regelmatig.

Waar men een yacht bezit kan men het natuurlijk met voordeel gebruiken, maar in 't algemeen is het toch het meest praktisch de regelmatige lijnen tot dit bijzondere doel aan te passen en het ware goed een volledige lijst van dergelijke therapeutische schepen te bezitten. Ze moeten hygienisch goed ingericht zijn, tamelijk lang om toe te laten eenige wandelingen te maken.

Wat de te kiezen *streken* betreft, bestaan er kaarten met nauwkeurige opgave van temperatuur, windrichting, vochtigheidsgraad, enz. De gunstigste streek voor een proefneming is de streek tusschen de westkust van Noord-Afrika en de oostkust van Midden-Amerika, ofwel tusschen de westkust van Zuid-Afrika en Zuid-Amerika. De tropen moet men liefst weglaten. Maar ook andere streken kunnen nuttig gebruikt worden, en heden is het getal lijnen zoo groot dat er behoefte bestaat aan een volledig jaarboek, door een *speciale commissie* opgesteld, ten behoeve van het geneeskundig korps, waarin, zonder moeite, de weerkundige waarnemingen, de windrichting van de verschillende streken en ook de algemeene inrichtingen der schepen zouden verzameld zijn.

Die taak is zeker belangrijk en moet aan bevoegde deskundigen toevertrouwd worden, maar het bestaan van een

dergelijk jaarboek zou veel bijdragen tot het welgelukken van onze poging.

Er moet ook rekenschap gehouden worden van den aard der ziekte welke men voor de reis in volle zee geschikt acht. Ook daar moet de geneesheer specialist al de klinische en physiologische inlichtingen verzamelen.

Vooreerst vinden wij de meeste aandoeningen der *ademhalingsorganen*. Luchtpijponstekingen, ziekten der keelholte, zekere gevallen van asthma, de hooikoorts toonen ons spoedig verbetering in volle zee. Men mag echter geen te oude lieden aan die behandeling onderwerpen. De longtering werd door sommigen eveneens aanzien als door zeereizen te verbeteren.

Door de Engelschen werden talrijke proeven gedaan, voor de fibreuse gevallen zijn de resultaten soms gunstig, maar de parenchymateuse gevallen mogen geenzins aan de zeereis onderworpen worden.

Scrofulose, borstklieren, bloedarmoede kunnen uit de behandeling groot nut halen.

En in alle vormen van ondervoeding, zenuwdepressie, neurasthenie, overlading, geestesvermoeienis, kan een goed ingerichte reis in volle zee ruime hulp bieden.

Licht, suikerziekte, zijn niet gunstig.

De tegen-aanwijzigingen moeten eveneens zorgvuldig in 't oog gehouden worden, zooniet zou de methode spoedig in misgunst vallen. De lichamelijke zwakte, of te hooge ouderdom zijn een tegenaanwijzing.

Vallende ziekte, droefgeestigheid op organische basis, koortszieken moeten streng geweigerd worden.

De *neiging tot zeeziekte* is geen absolute hinderpaal voor de zeereis — men kan met eenige voorzorgen, lichte kalmeermiddelen en goeden wil er te boven komen. Alleen wanneer de prikkelbaarheid van den persoon te groot is, en men mag vreezen dat de zeeziekte heel de reis zou duren, dan mag natuurlijk aan het doorzetten van 't voornemen geen gevolg gegeven worden.

In alle geval moeten de indicaties duidelijk bepaald worden en de voorschriften uitvoerig aangeduid worden.

De behandeling door zeereizen is geen algeneesmiddel, zij richt zich tot een bepaalde reeks van zieken; waar ze de resultaten verbetert voor vele chronische zieken, het neerdrukkende van een lang oponthoud in gasthuis of sanatorium vermijdt, en in vele gevallen als natuur dient voor vroegere

behandelingen of bewerkingen die het gestel van den zieken hadden verzwakt.

Om echter deze behandelingswijze tot haar recht te doen komen moet er samenwerking bestaan tusschen geneeskundig korps, scheepvaartmaatschappijen en overheden.

1° Het geneeskundig korps kan de wetenschappelijke studie van den invloed dezer reizen op het organisme bestudeeren,

2° de reederijen kunnen de middelen verschaffen om deze studie tot een goed eind te voeren,

3° de staat zal door hulp gelden steun verleen en aan de maatschappijen; zooals de heer Dr. Loir had voorgesteld, is het eerste vereischte, eenige proefnemingen met nauwkeurige onderzoekingen in te stellen om de overtuiging van het publiek te kunnen wegdragen.

Ons land heeft eveneens groot belang om op dien weg voort te gaan. Onze koopvaardijvloot biedt rijkelijk gelegenheid voor deze proefnemingen, wij hopen dat de druk dien wij trachten uit te oefenen om den wensch van verleden jaar te verwezenlijken, niet zonder gevolg zal blijven, en dat wij de poging zullen trachten te vervullen ten bate van het land en van de zieke menschheid.

De voorzitter is overtuigd de tolk te zijn van de vergadering, wanneer hij hulde brengt aan Dr. Gunzburg, den wakkeren promotor van de zeetochten. Professor Gunzburg heeft nogmaals bewezen dat hij al de schatten kent die de zee als een liefhebbende moeder schenkt. Indien de oude leer verkondigt : « al spelende leert men », de aangename leus van professor Gunzburg is : « al varende geneest men ».

M. VAN HAL, algemeen secretaris van het Bestendig Bureau der zeecongressen, geeft

« Verslag over de gevolgen verleend aan de wenschen uitgebracht door het International Congres van 1936 en het Nationaal Congres van 1937 ».

M. VAN HAL, secrétaire général du Bureau Permanent des Congrès de la Mer, fait :

« Rapport sur les résultats des vœux formulés par le Congrès International de 1936 et le Congrès National de 1937 ».